వ్యాజ్యాల ప్రకరణం

1వ అధ్యాయం - ప్రతివాది ప్రమాణం తప్పనిసరి

1113. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం:- ఒక ఇంట్లో లేక గదిలో ఇద్దరు స్త్రీలు మేజోళ్ళు తయారు చేసే పని చేస్తుండేవారు. ఒకరోజు వారిద్దరిలో ఒక స్త్రీ చేతిలో మేజోళ్ళు కుట్టే సువ్వ (పెద్ద సూది) దిగబడింది. ఆ స్థితిలో ఆమె బయటికి వచ్చి, తన చేతిలో దిగబడిన ఈ సువ్వను ఆ రెండవ స్త్రీ గుచ్చిందని చెప్పింది. ఈ వ్యవహారం హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ (రజి) దగ్గరికి వచ్చింది. ఆయన దైవప్రవక్త (సల్లం) ప్రవచనాన్ని తెలియజేస్తూ "కేవలం ప్రజల ఫిర్యాదులను ప్రాతిపదికగా తీసుకొని వారికి అనుకూలంగా తీర్పునిస్తే అనేకమంది ప్రజల ధన ప్రాణాలకు నష్టం వాటిల్లుతుంది" అని అన్నారు. ఆ తరువాత ఆయన ప్రజలను సంబోధిస్తూ "ఈ స్త్రీకి దేవుడ్ని గుర్తు చేయండి. (అంటే ఆమెలో దైవభీతి కలిగించండి), ఆమెకు ఈ దైవసూక్తి పఠించి విన్పించండి- ఎవరు దేవునితో చేసిన ప్రమాణాలను అతి స్వల్ప మూల్యానికి అమ్ముకుంటారో (అంటే ఉల్లంఘిస్తారో) వారికి పరలోకంలో ఎలాంటి భాగం (పుణ్యఫలం) లభించదు. ప్రళయదినాన అలాంటి వారితో దేవుడు మాట్లాడడు; వారివైపు కన్నెత్తి కూడా చూడడు; వారిని పరిశుద్ధపరచడు. అంతేకాదు, వారి కోసం ఘోరమైన శిక్ష కాచుకొని ఉంటుంది (3:77)" అని అన్నారు.

ఆయన చెప్పినట్లే ప్రజలు ఆ స్త్రీకి హితోపదేశం చేశారు. దాంతో ఆమె (భయపడిపోయి తానే తన చేతిలో సువ్వ గుచ్చుకున్నానని) తన నేరాన్ని ఒప్పుకుంది.

ఆ తరువాత హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ (రజి) దైవప్రవక్త ప్రవచనం ఒక దాన్ని ఇలా పేర్కొన్నారు: "ప్రతివాది తప్పనిసరిగా ప్రమాణం చేయవలసి ఉంటుంది"★.

(సహీహ్ బుఖారీ:- 65వ ప్రకరణం- తఫ్సీర్, 3వ సూరా- ఆలి ఇమ్రాన్- ఇన్నల్లజీన యష్తరూన్ బి అహ్ దిల్లాహి వ అయిమానిహిమ్ సమనన్ ఖలీలా)

★ మరో ఉల్లేఖనంలో రుజువు చేసే, సాక్ష్యం చూపే బాధ్యత వాదిపై ఉంటుందని ఉంది. ఒక వేళ వాది (తనకు జరిగిన అన్యాయానికి) రుజువు లేక సాక్ష్యం చూపలేని పక్షంలో అప్పుడు ప్రతివాది చేత (అన్యాయం చేయలేదని) ప్రమాణం చేయించవలసి ఉంటుంది. అతను ప్రమాణం చేస్తే తీర్పు అతనికి అనుకూలంగా ఇవ్వబడుతుంది. ఒకవేళ అతను ప్రమాణం చేయడానికి నిరాకరిస్తే వ్యాజ్యం రుజువయినట్లే (అంటే అతనే నేరస్థుడిగా రుజువవుతాడన్న మాట). ఈ హదీసు వ్యవహారాల్లో ఓ ముఖ్యమైన న్యాయ సూత్రాన్ని అందజేస్తోంది. ఇస్లామీయ షరీఅత్ ప్రకారం ఇచ్చే తీర్పులన్నీ ఈ హదీసు మీదే ఆధారపడి ఉంటాయి. పోతే ప్రతివాది చేత ఎలాంటి పరిస్థితిలో ప్రమాణం చేయించాలి అనే విషయంలో ఫిఖ్కావేత్తల మధ్య భేదాభిప్రాయాలున్నాయి. ఇమాం షాఫయి (రహ్మలై) , అధిక సంఖ్యాక ధర్మవేత్తల అభిప్రాయం ప్రకారం వాది, ప్రతివాదుల మధ్య ఎలాంటి సంబంధం ఉన్నా లేకపోయినా, ఎలాంటి వ్యాజ్యంలోనయినా సరే వాది సాక్ష్యం చూపలేని పక్షంలో ప్రతివాది చేత తప్పకుండా ప్రమాణం చేయించాలి. ఇమాం మాలిక్ (రహ్మలై), మదీనా ఫిఖ్కావేత్తల అభిప్రాయం ప్రకారం వాది, ప్రతివాదుల మధ్య (పూర్వం నుంచి) ఏదైనా వ్యాపారాది సంబంధాలు ఉండి ఉంటేనే ప్రతివాది చేత ప్రమాణం చేయించాలి. లేకుంటే ప్రతి నీచుడూ మంచివాడిపై వ్యాజ్యం వేసి, బలవంతంగా అతని చేత ప్రమాణం చేయిస్తూ అతడ్ని వేధించే ప్రమాదం ఉంటుంది. కాని ఈ అభిప్రాయానికి హదీసులో, ధర్మవేత్తల ఏకాభిప్రాయం (ఇజ్మా) లో ఎలాంటి ఆధారం లేదు. (ఇమామ్ నవవీ - రహ్మలై).

3వ అధ్యాయం- బాహ్య పరిస్థితుల ఆధారంగా తీర్పు

1114. హజ్రత్ ఉమ్మె సల్మా (రజి) కథనం:- దైవప్రవక్త (సల్లం) ఓ రోజు తమ ఇంటి సమీపంలో ఎవరో పోట్లాడుకోవడం విని బయటికి వచ్చారు. ఆయన (వారిని ఉద్దేశించి) ఇలా అన్నారు: "గుర్తుంచుకోండి! నేను కూడా మానవమాత్రుడ్నే. అందువల్ల నా దగ్గరికి ఏదైనా వ్యవహారం తీర్పు కోసం వస్తే, ఒక వర్గం తన ప్రత్యర్థి వర్గం కన్నా ఎక్కువ వాక్చాతుర్యం కలవాడై ఉంటే అతని మాటలు విని నేను అతను నిజమే చెబుతున్నాడని భావించి అతనికి అనుకూలంగా తీర్పు ఇచ్చే అవకాశం ఉంది. ఒకవేళ ఎప్పుడైనా ఇలా జరిగితే, (అంటే) ఉభయవర్గాల్లో ఒకతని పక్షాన ధర్మం ఉన్నప్పటికీ నేను రెండవ వ్యక్తికి అనుకూలంగా తీర్పు ఇవ్వడం జరిగితే గుర్తుంచుకోండి - నా తీర్పు వల్ల లభించిన (ఐహిక) ప్రయోజనం (పరలోకంలో) అగ్నికణంగా పరిణమిస్తుంది. ఇక ఇష్టమయిన వారు ఈ నరకాగ్నిని తీసుకోవచ్చు; లేదా ఈ నరకాగ్నిని వదలి దీనికి దూరంగా ఉండవచ్చు.★

(సహీహ్ బుఖారీ:- 46వ ప్రకరణం- ముజాలిమ్, 16వ అధ్యాయం- ఇస్ము మన్ ఖాసమఫీబాతిలిన్ వహువ యాలముహు)

4వ అధ్యాయం- (అబూ సుఫ్యాన్ భార్య) హిందా జగడం గురించిన తీర్పు

1115. హజ్రత్ ఆయిషా (రజి) కథనం:- హిందా బిన్తె ఉత్బా (రజి) ఓసారి దైవప్రవక్త (సల్లం) సన్నిధికి వచ్చి ఇలా అన్నది: "దైవప్రవక్తా! (నా భర్త) అబూ సుఫ్యాన్ పిసినారి మనిషి. నా పోషణకు, నా పిల్లల పోషణకు సరిపడినంత కూడా డబ్బు ఇవ్వడు. అందుచేత నేనతనికి తెలియకుండా అతని డబ్బు నుండి కొంత తీసుకొని ఎలాగో సంసారం నెట్టుకొస్తున్నాను" దైవప్రవక్త (సల్లం) ఈ సంగతి విని "నీవతని సంపద నుండి నీ పోషణకు, నీ పిల్లల పోషణకు సరిపడినంత డబ్బు ధర్మయుక్తంగా తీసుకోవచ్చు. (అంతకంటే మించి తీసుకోవడం ధర్మసమ్మతం కాదు)" అని అన్నారు.

(సహీహ్ బుఖారీ:- 69వ ప్రకరణం-నఫఖాత్, 9వ అధ్యాయం- ఇజాలమ్ యున్ఫిఖిర్రజులు ఫలిల్ మర్ అతి అన్తఖుజ బిగైరి ఇల్మిహీ మా యక్ఫీహ్ వ వలదహా బిల్ మారూఫ్)

1116. హజ్రత్ ఆయిషా (రజి) కథనం:- (అబూ సుఫ్యాన్ భార్య) హిందా బిన్తె ఉత్బా (రజి) ఒక రోజు దైవప్రవక్త (సల్లం) సన్నిధికి వచ్చి ఇలా అన్నది: "దైవ ప్రవక్తా! (ఒకప్పుడు) యావత్తు ప్రపంచంలో ఏ

★ ఈ హదీసుని బట్టి న్యాయాధిపతి ఇచ్చిన తీర్పు వల్ల వాస్తవం మారదని అసత్యం సత్యం కాజాలదని, హలాల్ హరామ్‌గా, హరామ్ హలాల్‌గా మారదని అధిక సంఖ్యాక ధర్మవేత్తలు నిర్ణయానికి వచ్చారు. ఇమామ్ షాఫయి (రహ్మాలై) , ఇమామ్ మాలిక్ (రహ్మాలై) , ఇమామ్ అహ్మద్ (రహ్మాలై)ల అభిప్రాయం కూడా ఇదే. కాని ఇమామ్ అబూ హనీఫా (రహ్మాలై) అభిప్రాయం ప్రకారం న్యాయాధికారి తీర్పుతో ఉపస్థ ధర్మసమ్మతమవుతుంది; సొమ్ము ధర్మ సమ్మతం కాజాలదు. అంటే, ఒక వ్యక్తి ఫలానా స్త్రీతో తన వివాహమయిందని న్యాయస్థానంలో వ్యాజ్యం వేసి, అందుకు సాక్ష్యం కూడా చూపిస్తే లేదా ప్రతివాది (ఆ స్త్రీ) ప్రమాణం చేయడానికి నిరాకరిస్తే, దాని ఆధారంగా న్యాయాధికారి ఆ వ్యక్తికి అనుకూలంగా తీర్పిస్తే నిజానికి వారిద్దరి వివాహం కాకపోయినా ఆ స్త్రీ అతని ధర్మపత్నిగా పరిగణించబడుతుందన్న మాట. ఆమెతో అతను సంభోగించడం ధర్మ సమ్మతమవుతుందన్న మాట! ఇమామ్ అబూ హనీఫా (రహ్మాలై) గారి ఈ అభిప్రాయం హేతువు రీత్యా సమంజసమయినప్పటికీ హదీసు బాహ్యభావానికి, అనేక మంది ధర్మవేత్తల అభిప్రాయానికి వ్యతిరేకంగా ఉంది. దీనికి భిన్నంగా న్యాయాధికారి గనక సాక్ష్యాలు, ఆధారాలతో లేదా ప్రతివాది ప్రమాణం చేయని కారణంగా ఒకరి ఆస్తిని వాస్తవ పరిస్థితికి విరుద్ధంగా మరొకరి ఆస్తిగా పరిగణిస్తూ తీర్పు ఇస్తే, వాదికి ఇహలోకంలో గాకపోయినా పరలోకంలో మాత్రం తప్పకుండా శిక్ష పడుతుంది. ఈ తీర్పు తప్పయిపోతే, ఆస్తి అసలు యజమానిదే అవుతుంది. ప్రతివాది దౌర్జన్యపరుడిగా, దురాక్రమణదారుడిగా పరిగణించబడతాడు.

ఒక్క కుటుంబంలోని సభ్యులు కూడా (మీ కుటుంబ సభ్యుల కంటే) ఎక్కువ అవమానం అప్రతిష్ఠల పాలు కావడం నాకు ఇష్టమయ్యేది కాదు. కాని ఈ రోజు యావత్తు ప్రపంచంలో మీ కుటుంబ సభ్యులే ఇతర కుటుంబాల సభ్యుల కన్నా ఎక్కువ గౌరవ మర్యాదలు పొందడం నాకు ప్రియమైన విషయం". దైవప్రవక్త (సల్లం) ఈ మాటలు విని "నా ప్రాణం ఎవరి అధీనంలో ఉందో ఆ శక్తిమంతుని సాక్షి! నీ యీ ప్రేమాభిమానాలు మరింత అధికమవుతాయి" అని అన్నారు.

ఆ తరువాత హిందా (రజి) ఇలా అన్నది: "దైవప్రవక్తా! (నా భర్త) అబూసుఫ్యాన్ పిసినిగొట్టు మనిషి. అలాంటప్పుడు నేను (అతని అనుమతి లేకుండా) అతని సంపద నుండి నా పోషణ కోసం, అబూసుఫ్యాన్ పిల్లల పోషణ కోసం కొంత డబ్బు తీసుకోవచ్చా?" దానికి దైవప్రవక్త (సల్లం) సమాధానమిస్తూ "ధర్మయుక్తంగా చేసే ఖర్చు కంటే ఎక్కువ ఖర్చు చేయడాన్ని నేను ధర్మసమ్మతంగా భావించడం లేదు" అని అన్నారు.★ .

(సహీహ్ బుఖారీ:- 63వ ప్రకరణం-మనాఖిబుల్ అన్సార్, 23వ అధ్యాయం - జిక్రుహింద్ బిన్తె ఉత్బా)

5వ అధ్యాయం- అనవసరమైన ప్రశ్నలు అడగడం, హక్కుల ఉల్లంఘన నిషిద్ధం

1117. హజ్రత్ ముగైరా బిన్ షాబా (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రవచించారు: దేవుడు ఈ విషయాలను మీకు నిషేధించాడు - (1) మాతృమూర్తులకు అవిధేయత చూపడం, (2) స్త్రీ సంతానాన్ని సజీవ సమాధి చేయడం, (3) మీపై ఉన్న ఇతరుల హక్కుల్ని నెరవేర్చకుండా మీకు లేని హక్కులను గురించి ఇతరుల్ని డిమాండ్ చేయడం, అలాగే (1) వ్యర్థ ప్రేలాపనలు, (2) అక్కరకు రాని ప్రశ్నలు వేయడం (3) ధన దుర్వినియోగం కూడా దేవునికి అప్రియమైనవి.

(సహీహ్ బుఖారీ:- 43వ ప్రకరణం - ఇస్తిఖ్రాజ్, 19వ అధ్యాయం- మా యున్హా అన్ ఇజా అతిల్ మాల్)

6వ అధ్యాయం- న్యాయంగా తీర్పివ్వడానికి కృషి చేసిన అధికారికి పుణ్యఫలం

1118. హజ్రత్ అమ్ర్ బిన్ ఆస్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రవచించారు:- న్యాయాధికారి ఏదైనా వ్యవహారంలో శక్తివంచన లేకుండా న్యాయంగా తీర్పివ్వడానికి కృషి చేసినప్పుడు ఆ తీర్పు సరయినదయి ఉంటే అతనికి రెట్టింపు పుణ్యఫలం లభిస్తుంది. ఒకవేళ ఎంత కృషి చేసినా

★ ఒకరి హక్కులు నిర్వహించే బాధ్యత మరొకరిపై ఉన్నప్పుడు అతనా బాధ్యత నిర్వహించకపోతే, రెండవ వ్యక్తికి చట్టపరంగా తన హక్కు పొందడం సాధ్యపడని పక్షంలో అతను మొదటి వ్యక్తి అనుమతి లేకుండా అతని సంపద నుండి తన హక్కు పొందడం ధర్మసమ్మతమేనని ఈ హదీసు ద్వారా రూఢి అవుతుంది. సలఫీ ధర్మవేత్తల అభిప్రాయం కూడా ఇదే. కాని ఇమామ్ అబూ హనీఫా (రహ్మలై), ఇమామ్ మాలిక్ (రహ్మలై) ల దృష్టిలో ఇలా చేయడం ధర్మసమ్మతం కాదు.

ఈ హదీసుని బట్టి అవసరమయినప్పుడు పర స్త్రీ చెప్పే మాటలు వినడం కూడా ధర్మ సమ్మతమేనని తెలుస్తోంది. అయితే ఆమె భర్త దీన్ని అపార్థం చేసుకోకూడదు.

అలాగే (న్యాయాధికారి దగ్గర) ప్రతివాది లేకపోయినా తీర్పునివ్వడం ధర్మసమ్మతమేనని కూడా ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది. కాకపోతే ఈ విషయం గురించి ధర్మవేత్తల్లో కొంత భేదాభిప్రాయం ఉంది. ఇమామ్ అబూహనీఫా (రహ్మలై), కూఫా ధర్మవేత్తల అభిప్రాయం ప్రకారం ఎదుట ప్రతివాది లేకుండా తీర్పునివ్వడం ధర్మసమ్మతం కాదు. ఇమామ్ షాఫయి (రహ్మలై) అధిక సంఖ్యాక ధర్మవేత్తల అభిప్రాయం ప్రకారం మానవ హక్కుల్లో ధర్మసమ్మతమేగాని, దైవ హక్కుల్లో ధర్మసమ్మతం కాదు.

(ఇమాం నవవీ - రహ్మలై)

తప్పుడు తీర్పు జరిగిపోతే అప్పుడు కూడా అతనికి ఒకింత పుణ్యఫలం తప్పకుండా లభిస్తుంది.(1)

(సహీహ్ బుఖారీ:- 96వ ప్రకరణం- ఏతిసామ్, 21వ అధ్యాయం - అజ్రుల్ హాకిమి ఇజజ్తహద ఫ అసాబ అల్ అఖ్తఅ)

7వ అధ్యాయం - న్యాయమూర్తి కోపోద్రేకాల స్థితిలో తీర్పివ్వరాదు

1119. హజ్రత్ అబూబక్రహ్ (రజి) సజస్తాన్‌లో (న్యాయమూర్తి హోదాలో) ఉన్న తన కుమారునికి ఇలా ఉత్తరం రాశారు: తీర్పరి కోపంగా ఉన్నప్పుడు ఇద్దరు వ్యక్తుల మధ్య ఉన్న వివాదం గురించి తీర్పివ్వడం అతనికి తగదని దైవప్రవక్త(సల్లం) ప్రవచిస్తుండగా నేను విన్నాను. అందువల్ల నీవు కోపంగా ఉన్నప్పుడు ఇద్దరు వ్యక్తుల మధ్య వివాదం గురించి ఎన్నటికీ తీర్పివ్వకు.(2)

(సహీహ్ బుఖారీ:- 93వ ప్రకరణం- అహ్కాం, 13వ అధ్యాయం-హల్ యఖ్జిల్ హాకిము అవ్ యుఫ్తి వహువ గజ్‌బాన్?)

9వ అధ్యాయం- తప్పుడు తీర్పులు, కొత్త పోకడలు (బిదాత్)

1120. హజ్రత్ ఆయిషా (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రవచించారు:- ఎవరైనా మన ధర్మంలో (ఖుర్ ఆన్ - హదీసులలో) లేని కొత్త విషయాన్ని ప్రవేశపెడ్తే అది త్రోసిపుచ్చదగినది. (అంటే

---

(1) ఇమాం నవవీ (రహ్మలై) అభిప్రాయం ప్రకారం న్యాయాధికారి ఆజ్ఞాపించే, తీర్పునిచ్చే సామర్థ్యం కలిగి ఉండటంతో పాటు అతను ధర్మవేత్త (ఆలిమ్) కూడా అయి ఉండాలి. ధర్మజ్ఞానం లేని అధికారి తీర్పివ్వడం ధర్మ సమ్మతం కాదు. ఒకవేళ అలాంటి న్యాయాధికారి ఆజ్ఞ జారీ చేస్తే లేదా తీర్పిస్తే అతను పాపాత్ముడవుతాడు; అతని తీర్పు సరయినదయినప్పటికీ అతను దేవుని దృష్టిలో పాపిగానే పరిగణించబడతాడు. అదే విధంగా ధర్మవిద్యాపారంగతుడు (ముజ్తహిద్) చిత్తశుద్ధితో తన శక్తి మేరకు బుద్ధి జ్ఞానాలను ఉపయోగించి ఏదైనా సమస్య విషయమై తీర్పిచ్చినప్పుడు ఆ తీర్పు తప్పయిపోయినప్పటికీ అతనికి ఒక యూనిట్ పుణ్యఫలం మాత్రం తప్పకుండా లభిస్తుంది. దానిక్కారణం అతను నిజాయితీగా న్యాయాన్ని, పుణ్యాన్ని అన్వేషించడానికి కృషి చేయడమే. ఇది ఆ కృషి ఫలితమే.

ఈ హదీసుని బట్టి ఇమామ్ అబూ హనీఫా (రహ్మలై), ఇమామ్ మాలిక్ (రహ్మలై), ఇమామ్ షాఫయి (రహ్మలై), ఇమామ్ అహ్మద్ బిన్ హంబల్ (రహ్మలై), ఇమామ్ దావూద్ జాహిరి (రహ్మలై), ఇమామ్ సుఫ్యాన్ సౌరీ (రహ్మలై), ఇమామ్ ఔజాయి (రహ్మలై), ఇమామ్ ఇస్‌హాఖ్ బిన్ రాహూయా (రహ్మలై), ఇమామ్ బుఖారీ (రహ్మలై), ఇమామ్ అష్‌హబ్ (రహ్మలై), ఇమామ్ సహ్‌నూన్ (రహ్మలై), ఇమామ్ ఇబ్నె ముబారక్ (రహ్మలై), ఇమామ్ షిబర్మ (రహ్మలై), ఇమామ్ అబూ యాలా (రహ్మలై), ఇమామ్ వకీ (రహ్మలై), ఇమామ్ అబూ యూసుఫ్ (రహ్మలై), ఇమామ్ ముహమ్మద్ (రహ్మలై), ఇమామ్ జఫర్ (రహ్మలై), ఇమామ్ ముజ్నీ (రహ్మలై), ఇమామ్ తహావి (రహ్మలై), ఇమామ్ అబూసౌర్ (రహ్మలై), ఇమామ్ ఇబ్నె మంజర్(రహ్మలై), ఇమామ్ లైస్ బిన్ సాద్ (రహ్మలై), ఇమామ్ ఇబ్నె తైమియా (రహ్మలై), ఇమామ్ ఇబ్నె జరీర్ తబ్రి (రహ్మలై), ఇమామ్ షౌకానీ (రహ్మలై), ఇమామ్ ఇబ్నె ఖయ్యిమ్ (రహ్మలై) వగైరా పూర్వపు ధర్మ విద్యా పారంగతులకు వారు సూచించిన ప్రతి సమస్యా పరిష్కారానికీ, ప్రతి తీర్పుకూ గాను ఒక యూనిట్ పుణ్యఫలం తప్పకుండా లభిస్తుంది. వారు చేసిన కృషిలో తప్పుడు పరిష్కారం లేదా తీర్పు జరిగినప్పటికీ, వారి వల్ల పొరపాటు జరిగిపోయినప్పటికీ వారికీ పుణ్యఫలం తప్పకుండా లభిస్తుంది. వారిలో ప్రతి ఒక్కరూ కేవలం దైవ ప్రసన్నత కోసం సమస్యల్ని పరిష్కరించడానికి శక్తివంచన లేకుండా కృషి చేశారు; కష్టపడి పని చేశారు. అందువల్ల ముస్లింలు వారి పట్ల సదా కృతజ్ఞులయి ఉండాలి. వారిని గురించి ఎంత మాత్రం కువిమర్శలు చేయకూడదు. వారందరి చిత్తశుద్ధి, శ్రమ, కృషి, అన్వేషణలకు గాను దేవుడు వారికి పుణ్యఫలం ప్రసాదించుగాక. తథాస్తు.
(అనువాదకుడు)

(2) ఇమామ్ నవవీ (రహ్మలై) ఇలా రాస్తున్నారు - కోపతాపాలే కాకుండా, ఏ విధమైన మానసిక ఒత్తిడికి, ఆవేశానికి లోనయి ఉన్నా వ్యవహారాలను పరిష్కరించడం, తీర్పులివ్వడం మానెయ్యాలి. ఉదాహరణకు: ఆకలి దప్పులు కలిగి ఉన్నప్పుడు; తీవ్రమైన విచారంతో, హద్దులు మీరిన సంతోషంతో ఉన్నప్పుడు. ఇలాంటి భావోద్రేకాల స్థితిలో మనిషికి ఒక్కోసారి మానసిక సమతౌల్యం సరిగా ఉండదు. అదీగాక ఆ స్థితిలో అతని దృష్టి వేరే విషయాల వైపుకు పోతుంది. తీర్పివ్వవలసిన వ్యవహారం మీద పూర్తిగా మానసిక ఏకాగ్రత ఉండదు. అయితే న్యాయాధికారి ఒకవేళ అలాంటి స్థితిలో ఏదైనా వ్యవహారంలో తీర్పివ్వడం జరిగితే అది సరయిన తీర్పుగానే భావించబడుతుంది. కారణం దైవప్రవక్త (సల్లం) హజ్రా సెలయేరు వ్యవహారాన్ని కోప స్థితిలో పరిష్కరించడమే.

అది అధర్మమయినది, అంగీకారయోగ్యం కానిది).[1]

(సహీహ్ బుఖారీ:- 53వ ప్రకరణం- సులహ్, 5వ అధ్యాయం- ఇజస్ తలహూ అలాసుల్హి జౌరిన్ ఫహువమర్దూద్).

10వ అధ్యాయం[2] - భావ నిర్ణయ కర్తల్లో అభిప్రాయభేదాలు (సహజం)

1121. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజి) కథనం ప్రకారం దైవ ప్రవక్త (సల్లం) ఇలా తెలియజేశారు:- ఇద్దరు స్త్రీలు తమ తమ బిడ్డలను ఎత్తుకొని ఎక్కడికో వెళ్తున్నారు. దారిలో ఒక తోడేలు వచ్చి ఆ ఇద్దరు స్త్రీలలో ఒకామె పిల్లవాడ్ని ఎత్తుకెళ్ళింది. అప్పుడు వారిద్దరిలో ఒక స్త్రీ "తోడేలు నీ బిడ్డను ఎత్తుకెళ్ళింద"ని అన్నది. రెండవ స్త్రీ "నా బిడ్డను కాదు, నీ బిడ్డనే ఎత్తు కెళ్ళింద"ని అన్నది. చివరికి వీళ్ళిద్దరు హజ్రత్ దావూద్ (అలైహి) గారి న్యాయస్థానానికి వెళ్ళి ఆయన ముందు తమ జగడాన్ని నివేదించుకున్నారు. హజ్రత్ దావూద్ (అలైహి) అంతా విని వాళ్ళిద్దరిలో (వయసులో) పెద్ద మహిళకు అనుకూలంగా తీర్పిచ్చారు: (అంటే సజీవంగా ఉన్న పిల్లవాడు పెద్దామెదని, తోడేలు ఎత్తుకెళ్ళిన బిడ్డ చిన్నామెదని తీర్పు చెప్పారు).

ఆ తరువాత ఆ మహిళలిద్దరు, దావూద్ (అలైహి) కుమారుడు సులైమాన్ (అలైహి) దగ్గరి కెళ్ళి జరిగిన సంగతి చెప్పి తమకు న్యాయం చేకూర్చమని అభ్యర్థించారు. అప్పుడు హజ్రత్ సులైమాన్ (అలైహి) వారితో "అయితే ఓ కత్తి తెచ్చివ్వండి నాకు. నేనీ పిల్లవాడ్ని రెండు ముక్కలుగా చేసి మీరిద్దరికీ చెరో ముక్క ఇచ్చేస్తాను" అని అన్నారు. చిన్నామె ఈ మాటలు వినగానే (కంగారుపడుతూ) 'వద్దు వద్దు. అలా చేయకండి. దైవం మిమ్మల్ని కరుణించుగాక! ఈ పిల్లవాడు ఆమె బిడ్డే అని నేను ఒప్పుకుంటున్నాను" అని అన్నది. అప్పుడు హజ్రత్ సులైమాన్ (అలైహి) పిల్లవాడు చిన్నామె కొడుకని తీర్పిచ్చారు.

(సహీహ్ బుఖారీ - 60వ ప్రకరణం- అంబియా, 40వ అధ్యాయం- ఖౌలిల్లాహి తఆలా (వవహబ్నాలిదావూద సులైమాన్)

11వ అధ్యాయం- న్యాయమూర్తి ఇరుపక్షాల మధ్య రాజీ కుదర్చడం అభిలషనీయం

1122. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రవచించారు:- ఒక వ్యక్తి మరొక వ్యక్తి దగ్గర కొంత భూమి కొన్నాడు. ఆ భూమిలో బంగారం ఉన్న ఒక లంక బిందె దొరికింది. దాంతో భూమి కొన్నవాడు అమ్మినవాడితో "ఇదిగో ఈ బంగారం నీదే తీసుకో. నేను నీ దగ్గర భూమి మాత్రమే కొన్నాను, బంగారం కొనలేదు కదా!" అని అన్నాడు. కాని భూమి అమ్మినవాడు (అందుకు

---

(1) దైవగ్రంథంలో ప్రవక్త సంప్రదాయంలో లేని ప్రమాణ రహితమైన ప్రతి విషయమూ గర్హనీయమైనదే. పనికి మాలినదే. దానికి దూరంగా ఉండాలి. దాన్ని ఆచరించకూడదు. అది పైకి ఎంత మంచి విషయంగా కనిపించినా సరే దాని జోలికి పోకూడదు. మంచి చెడులు, తప్పొప్పులను గురించి నిర్ణయించే అధికారం దేవునికి, ఆయన ప్రవక్త (సల్లం)కు మాత్రమే ఉంది. ఇతరులెవరికీ లేదు. కొందరు తమకు తోచిన విధంగా, తమ కిష్టమైన రీతిలో ధర్మంలో చేర్చే నూతన పోకడలన్నిటికీ (బిద్అత్ విషయాలన్నిటికీ) ఈ హదీసు గొడ్డలి పెట్టు వంటిది. (అనువాదకుడు)

(2) ధర్మంలో ఇజ్తెహాద్ చేసే వారిని (షరీయత్ సూత్రాల అన్వయింపుకై పాటుబడేవారిని) ఉద్దేశించి అనువాదకుడు తెలుగులో ప్రవేశపెట్టిన కొత్త పదం ఇది. కాగా ఇజ్తెహాద్ చేసే వ్యక్తిని అరబీలో ముజ్తహిద్ అంటారు. సంకలనకర్త

తిరస్కరిస్తూ) "నేను నీకు భూమిని, అందులో ఉన్న సమస్తాన్నీ అమ్మివేశాను. (కనుక ఈ బంగారంతో నాకెలాంటి సంబంధం లేదు)" అని అన్నాడు.

చివరికి వీళ్ళిద్దరు తమ తగాదాను పరిష్కరించుకోవడానికి ఒకతని దగ్గరకు వెళ్ళారు. అతను వారిద్దరితో "మీ ఇద్దరికీ సంతానం ఉందా?" అని అడిగాడు. ఇద్దరిలో ఒకతను "నాకొక కొడుకున్నాడ"ని అన్నాడు. రెండవతను "నా కొక కూతురున్నద"ని చెప్పాడు. అప్పుడు తీర్పరి ఇలా తీర్పిచ్చాడు- "అయితే మీరిద్దరూ మీ మీ పిల్లలకు పరస్పరం పెళ్ళి చేసి ఈ బంగారాన్ని వాళ్ళిద్దరి కోసం ఖర్చు చేయండి, అందులో కొంత దైవమార్గంలో కూడా ఖర్చుపెట్టండి."

(సహీహ్ బుఖారీ:- 68వ ప్రకరణం- అంబియా, 54 అధ్యాయం - హద్దసనా అబుల్ యమాన్)